

**Grammaticalenormschendingen: invloed op de
waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een
online nieuwsbericht**

**Violations of the grammatical norm: influence on
perceived credibility and quality of an online news article**

Bachelorscriptie

Julia Muller

S1010101

13/06/2022

Bachelorscriptie

SCRSEM2 V

Eerste beoordelaar: Dr. Ferdy Hubers

Tweede beoordelaar: Eva Koch

Faculteit der Letteren

Radboud Universiteit Nijmegen

Samenvatting

Door de blijvende groei en ontwikkeling van het internet, wordt nieuws steeds vaker online geconsumeerd. Als consument kan je er echter niet altijd vanuit gaan dat online nieuwsberichten betrouwbaar zijn. Online platforms zoals sociale media vergemakkelijken de verspreiding van nepnieuws. Er zijn al talloze pogingen gedaan om betrouwbare informatie van desinformatie te onderscheiden. Grammaticale fouten blijken een negatieve invloed te hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een nieuwsbericht. Een type grammaticale fout, dat in eerder onderzoek nog niet meegenomen is, is een grammaticalenormschending. In het onderwijs wordt leerlingen de regels van prescriptieve grammatica bijgebracht, om te voorkomen dat grammaticalenormschendingen worden gebruikt in het Nederlands. Toch blijken bepaalde normschendingen vaak te worden geuit, onder andere de ‘als/dan normschending’, ‘die/dat normschending’ en ‘hen/hun schending’. De laatste normschending is bijzonder, omdat hier sprake is van hypercorrectie. Hypercorrectie wordt gedefinieerd als het overmatig gebruik maken van prestigieuze vormen in bepaalde constructies waar ze eigenlijk niet thuis horen en eigenlijk ook niet mogen worden gebruikt volgens de prescriptieve grammatica. Door middel van een experiment wordt er in dit onderzoek bestudeerd of grammaticalenormschendingen een effect hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht. De afhankelijke variabele type normschending had 4 niveaus: 1) als/dan normschending, 2) die/dat normschending, 3) hen/hun normschending en 4) geen normschending. Participanten (N = 36) kregen 2 nieuwsberichten te lezen per conditie te lezen. Volgens de hypothese zou in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie, de ‘hen/hun normschending’ een positief effect hebben op de geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht en de ‘als/dan normschending’ en de ‘die/dat normschending’ een negatief effect. Uit het experiment bleek dat er grammaticalenormschendingen geen effect hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht. Deze resultaten verwerpen de opgestelde hypothesen.

Inhoud:

1. Theoretisch kader.....	4
2. Methode.....	12
2.1 Materiaal	12
2.2 Participanten.....	12
2.3 Onderzoeksonwerp	13
2.4 Instrumentatie	13
2.4.1 Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht.....	13
2.4.2 Kwaliteit van het online nieuwsbericht	14
2.5 Procedure	14
2.6 Statistische toetsing	16
3. Resultaten.....	18
4. Conclusie en Discussie.....	20
5. Referenties.....	23
6. Bijlagen.....	26
Bijlage 1: Checklist voor ethische toetsing	26
Bijlage 2: Zinnen ter beoordeling correcte of incorrecte toepassing van grammatica	30
Bijlage 3: Verklaring geen fraude en plagiaat	31

1. Theoretisch kader

Het internet blijft zich ontwikkelen en blijft groeien, waardoor het een steeds belangrijkere bron wordt waar men nieuws kan vergaren (Cassidy, 2007). Nederland loopt in de Europese Unie voorop wat betreft het aantal huishoudens dat toegang heeft tot het internet. Maar liefst 97% van alle Nederlandse huishoudens heeft een internetaansluiting thuis (CBS, 2021). Ook blijkt daadwerkelijk een aanzienlijk deel van de Nederlanders internet als online nieuwsbron te gebruiken. In 2020 las 76% van de Nederlanders van 12 jaar of ouder online nieuws, terwijl in het jaar 2015 nog maar 50% van de Nederlanders dit deed. Er is dan ook sprake van een flinke stijging in het aantal Nederlanders dat nieuws online consumeert (CBS, 2021).

Als consument van online nieuws kan je er echter niet altijd vanuit gaan dat de nieuwsberichten die je leest op het internet betrouwbaar zijn. De burgerjournalistiek, de opkomst van de 24/7 nieuwscyclus en de overvloed aan beschikbare informatie op sociale media heeft een ingrijpende impact op de manier waarop we nieuws consumeren en op de mate waarin we het nieuws vertrouwen (Pidikiti et al., 2020). Het consumeren van nieuws via online bronnen zoals sociale media heeft voordelen, maar ook zeker nadelen (Shu et al., 2017). Enerzijds zijn er weinig kosten aan verbonden, is het toegankelijk en kan nieuws snel worden verspreid (wat ook één van de redenen is waarom mensen geneigd zijn om online via sociale media nieuws te consumeren). Anderzijds vergemakkelijkt sociale media de grote verspreiding van zogenaamd ‘nepnieuws’; nieuws van lage kwaliteit dat (intentioneel) valse informatie bevat (Shu et al., 2017). De grote verspreiding van nepnieuws heeft de potentie een enorm negatieve impact te hebben op individuen en de samenleving (Shu et al., 2017).

Door de verspreiding van nepnieuws en desinformatie in het online nieuws en de versterking hiervan door online platforms zoals sociale media, zijn er nieuwe uitdagingen ontstaan om betrouwbare informatie van desinformatie te kunnen onderscheiden (Zhang et al., 2018). Er zijn dan ook al talloze pogingen gedaan om het opsporen van en het reageren op desinformatie te verbeteren. Uit onderzoek van Zhang et al. (2018) blijkt dat er een aantal indicatoren zijn op basis waarvan de betrouwbaarheid en de geloofwaardigheid van een artikel kan worden beoordeeld, zoals de aanwezigheid van een ‘clickbait titel’ (een specifiek ontworpen titel om zoveel mogelijk lezers te laten klikken op de bijbehorende link) en de aanwezigheid van de juiste referenties naar de bronnen die in het artikel worden aangehaald (Zhang et al., 2018). Pidikiti et al. (2020) toonden in hun onderzoek aan dat men de geloofwaardigheid van nieuwsberichten beoordeelt aan de hand van een aantal factoren, namelijk de titel, een afbeelding, de inhoud, de bron, de auteur en de datum. De inhoud en de bron van het nieuwsbericht bleken hierbij de belangrijkste factoren te zijn.

Uit onderzoek van Lindgaard et al. (2006) blijkt dat internetgebruikers op basis van de visuele aantrekkingskracht van een webpagina binnen 50 milliseconden besluiten of deze webpagina ze wel of niet bevalt. Wobbrock et al. (2021) bouwden op dit onderzoek (Lindgaard et al., 2006) voort en onderzochten in hoeverre het visuele uiterlijk van online nieuwsbronnen invloed heeft op de waargenomen geloofwaardigheid. Dit onderzoek toonde aan dat nieuwsberichten met drie tot zeven afbeeldingen als het geloofwaardigst worden beschouwd. Ook de verhouding tussen tekst en het aantal afbeeldingen en de grootte van het lettertype bleken invloed te hebben op de waargenomen geloofwaardigheid van een online nieuwsbericht.

Uit onderzoek van Appelman en Bolls (2011) blijkt dat niet alleen bepaalde indicatoren zoals een clickbait titel en correcte verwijzingen in de tekst, algemene factoren zoals de inhoud en de bron van een nieuwsbericht, en visuele informatie invloed kunnen hebben op de waargenomen geloofwaardigheid van een online nieuwsbericht, maar ook de aanwezigheid van grammaticale fouten vormt een indicatie. Appelman en Bolls (2011) voerden een experiment uit, waarbij elke participant 6 verschillende nieuwsberichten (met een lengte van gemiddeld 135 woorden) te lezen kreeg. Dit waren 3 nieuwsberichten zonder grammaticale fouten en 3 nieuwsberichten met elk 10 grammaticale fouten. Grammaticale fouten werden in dit onderzoek geconceptualiseerd als grote, overduidelijke fouten, die als zodanig zijn vastgesteld in een toelatingsexamen van een school voor de journalistiek. Redacteurs worden daarbij zelfs getraind om dit soort fouten uit publicaties te halen (Appelman & Bolls, 2011). De grammaticale fouten die in dit onderzoek in de nieuwsberichten stonden, zullen dus fouten zijn die nauwelijks gemaakt worden in nieuwsberichten. De waargenomen geloofwaardigheid werd gemeten door de participanten na het lezen van een nieuwsbericht, dit nieuwsbericht op een vijftal stellingen te laten beoordelen. Het experiment toonde aan dat participanten grammaticale fouten in nieuwsberichten associëren met een lage geloofwaardigheid.

Ook Appelman en Schmierbach (2018) stellen dat grammaticale fouten in nieuwsberichten een negatief effect hebben op de waargenomen geloofwaardigheid. Daarnaast stellen zij ook dat grammaticale fouten een negatief effect hebben op de waargenomen kwaliteit en informatievervalsing van een nieuwsbericht. Zij voerden 4 experimenten uit, waarbij de participanten in experiment 1 en 2 ofwel een nieuwsbericht zonder grammaticale fouten, ofwel een nieuwsbericht met 10 grammaticale fouten te lezen kregen. In experiment 3 en 4 kregen de participanten ofwel een nieuwsbericht zonder grammaticale fouten, ofwel een nieuwsbericht met 10 grammaticale fouten, ofwel een

nieuwsbericht met 30 grammaticale fouten te lezen. De grammaticale fouten die in de nieuwsberichten van experiment 1 stonden, waren fouten die tegen de normen van standaard correct Engels ingaan. Daarbij worden redacteurs normaal gesproken getraind om dit soort fouten uit publicaties te halen. De grammaticale fouten die in de nieuwsberichten van experiment 2, 3 en 4 stonden, zijn geselecteerd op basis van de expertise van journalisten. 39 journalisten kregen een lijst met 25 grammaticale fouten, waaruit zij per persoon de 5 meest problematische fouten moesten selecteren. Er waren 6 grammaticale fouten die de journalisten vaker selecteerden dan overige fouten in de lijst. Op basis hiervan werden de grammaticale fouten (10 of 30) in de condities toegevoegd.

Uit bovenstaande 4 experimenten bleek dat grammaticale fouten in nieuwsberichten bij de participanten een lagere waargenomen geloofwaardigheid, kwaliteit en informatieverschaffing veroorzaken. In experiment 1 en 3 hadden grammaticale fouten zelfs het sterkste negatieve effect op de waargenomen kwaliteit. Het aantal fouten in een nieuwsbericht speelde hier echter ook een rol. Er bleken namelijk alleen effecten te zijn gevonden, vanwege de conditie met de vele (namelijk 30) grammaticale fouten. De gemiddelde lengte van de nieuwsberichten was 445 woorden. Zoals Appelman en Schmierbach (2018) zelf ook al suggereren, om net zoals in het experiment van Appelman en Bolls (2011) waar de nieuwsberichten een gemiddelde lengte hadden van 135 woorden en 10 grammaticale fouten bevatten, een effect te vinden van grammaticale fouten op de waargenomen geloofwaardigheid, kwaliteit en informatieverschaffing, moet in het huidige experiment een nieuwsbericht meer grammaticale fouten bevatten om de lengte van 445 woorden te compenseren en daadwerkelijk een effect te vinden.

Daarbij bleken de grammaticale fouten niet iedere participant op dezelfde manier te beïnvloeden. Appelman en Schmierbach (2018) hebben in hun experiment ook onderzoek gedaan naar de eventueel modererende rol van grammaticale kennis en ‘grammaticale bekommernis’ (*‘grammatical concern’*) van de participanten. ‘Grammaticale bekommernis’ betekent in deze context: mensen die zich bezighouden met grammatica en grammatica belangrijk vinden. De grammaticale kennis en grammaticale bekommernis bleken beiden een modererend effect te hebben op de relatie tussen grammaticale fouten en waargenomen percepties van een nieuwsbericht. Bij participanten die hoog scoorden op grammaticale bekommernis bleken de grammaticale fouten een negatiever effect te hebben op de waargenomen geloofwaardigheid, kwaliteit en informatieverschaffing van een nieuwsbericht, dan bij participanten die lager scoorden op grammaticale bekommernis. Dit negatieve effect

werd ook gevonden voor grammaticale kennis, dit effect was alleen wat minder sterk dan bij grammaticale bekwamen.

In bovengenoemd onderzoek (Appelman & Bolls, 2011; Appelman & Schmierbach, 2018) naar de invloed van grammaticale fouten in online nieuwsberichten op de waargenomen geloofwaardigheid, en in het geval van Appelman en Schmierbach (2018) ook op de waargenomen kwaliteit en informatieverschaffing, wordt de focus gelegd op het aantal grammaticale fouten, maar niet op het type grammaticale fouten. Appelman en Bolls (2011) geven in hun aanbevelingen dan ook aan dat toekomstig onderzoek juist het effect van het type fout zou kunnen bekijken (door dit bijvoorbeeld in een experiment te manipuleren) in plaats van het aantal fouten.

Een type grammaticale fout dat in bovenstaande onderzoeken (Appelman & Bolls, 2011; Appelman & Schmierbach, 2018) niet is onderzocht, is de schending van de grammaticale norm. Het is interessant hier verder onderzoek naar te doen, aangezien normschendingen aan de orde van de dag zijn. Mensen die Nederlands als hun moedertaal hebben, blijken namelijk met enige regelmaat de grammaticale norm te schenden en zich dus in hun dagelijks taalgebruik niet altijd aan de voorgeschreven grammaticale regels van de Nederlandse taal te houden (Hubers et al., 2016). Voorbeelden van grammaticalenormschendingen zijn zinnen zoals 'Klaas is aardiger als Sophie' en 'Hun zijn groot'.

In de zin 'Klaas is aardiger als Sophie' is er sprake van een grammaticalenormschending, omdat volgens de prescriptieve grammatica van de Nederlandse taal 'dan' moet worden gebruikt in comparatieven. Nederlandse kinderen wordt op school dan ook aangeleerd dat ze het voegwoord 'dan' moeten gebruiken in het geval van een comparatief, en niet het voegwoord 'als' (Hubers & de Hoop, 2013). 'Klaas is aardiger dan Sophie' is in dit geval dus grammaticaal correct. Hoewel kinderen het juiste gebruik van 'dan' in comparatieven dus op school bijgebracht krijgen, wordt deze norm regelmatig geschonden in het Nederlandse taalgebruik (Hubers & de Hoop, 2013). Uit onderzoek van Hubers en de Hoop (2013) blijkt dat deze normschending voornamelijk geuit wordt onder laagopgeleiden en in verschillende Nederlandse dialecten. Bijna alle Nederlandse dialecten gebruiken hoofdzakelijk het voegwoord 'als' in comparatieven van ongelijkheid (Hubers & de Hoop, 2013). Hubers et al. (2016) voerden als pretest een corpusanalyse uit om te analyseren of hoogopgeleiden bepaalde normschendingen uiten (aangezien zij stellen dat normschendingen ongrammaticaal zijn). Het 'Spoken Dutch Corpus', zoals gehanteerd door Oostdijk (2000) vormde het corpus voor dit onderzoek. Uit de corpusanalyse van Hubers et al. (2016) bleek

dat enkel 5,2% van de hoogopgeleiden het incorrecte ‘als’ in comparatieven gebruikten en 25% van de laagopgeleiden dit deden. Bijna 95% van de hoogopgeleiden uitte deze grammaticale normschending nooit.

In de zin ‘Hun zijn groot’ is er tevens sprake van een normschending, omdat volgens de prescriptieve grammatica ‘hun’ niet mag worden gebruikt als een subject van een zin, maar ‘zij’ of ‘ze’ moet worden gebruikt. ‘Zij/ze zijn groot’ is dus grammaticaal correct. ‘Hun’ wordt toch regelmatig door Nederlanders gebruikt als onderwerp van een zin, hoewel dit in de samenleving flink wordt afgekeurd (Hubers et al., 2020). Het onderwijs lijkt daar een bijdrage aan te hebben geleverd. Uit de pretest van het onderzoek van Hubers et al. (2016) blijkt namelijk dat slechts 0,5% van de participanten een zin met ‘hun’ als subject als correct beoordeelt. Daarnaast toonde onderzoek van Hubers et al. (2020) aan dat middelbare schoolleerlingen op het moment dat ze moeten kiezen tussen ‘zij’ en ‘hun’ als subject, dat 82% van de vmbo-t-leerlingen, 85% van de havoleerlingen en 92% van de vwo-leerlingen kiest voor het correcte ‘zij’. Nederlanders blijken dus wel degelijk op de hoogte te zijn van de prescriptieve grammatica die ‘hun’ als subject afkeurt.

Een andere vorm van een grammaticalenormschending is het gebruik van ‘hen’ als meewerkend voorwerp (zie voorbeeld 1a), terwijl ‘hun’ grammaticaal correct is (1b).

1a) Ik geef *hen* de tas.

1b) Ik geef *hun* de tas.

Naast dat ‘hun’ niet als subject mag worden gebruikt, mag ‘hun’ ook niet worden als lijdend voorwerp en na een voorzetsel (Hubers et al., 2020). Het komt er op neer dat het persoonlijke voornaamwoord ‘hun’ in de Nederlandse taal enkel correct wordt beschouwd als meewerkend voorwerp (zie voorbeeld 1b). Uit onderzoek van Hubers et al. (2020) blijkt dat middelbare scholieren gemiddeld genomen vaker kiezen voor ‘hen’ als meewerkend voorwerp, dan voor het correcte ‘hun’. Vwo-leerlingen bleken zelfs vaker voor ‘hen’ te kiezen als meewerkend voorwerp, dan leerlingen van het vmbo-t. Kortom, hoe hoger het opleidingsniveau van de leerlingen, des te vaker werd er gekozen voor het incorrecte ‘hen’ als meewerkend voorwerp. Op basis van dit resultaat concluderen Hubers et al. (2020) dat doordat het onderwijs haar leerlingen de regels van prescriptieve grammatica bijbrengt, leerlingen een vermijdingsstrategie toepassen en dus minder prestigieuze vormen proberen te vermijden. In constructies waar de minder prestigieuze vorm juist wel correct is, is de kans dat leerlingen toch kiezen voor de prestigieuze vorm (en dus fouten maken) daarom groter.

Bovenstaande normschending wijkt af van andere typische normschendingen zoals dat ‘als’ in comparatieven wordt gebruikt in plaats van het correcte ‘dan’. Bij bovenstaande normschending is er namelijk sprake van ‘hypercorrectie’. Hypercorrectie wordt gedefinieerd als het overmatig gebruik maken van prestigieuze vormen in bepaalde constructies waar ze eigenlijk niet thuis horen en eigenlijk ook niet mogen worden gebruikt volgens de prescriptieve grammatica (Hubers et al., 2020). Het genootschap ‘Onze Taal’ merkt dat de pagina op hun website waar het verschil tussen ‘hen’ en ‘hun’ wordt toegelicht, hun meest bezochte pagina is (de Hoop, 2020). Het is dan ook duidelijk dat men deze prescriptieve grammatica regel vaak niet goed onder de knie heeft en dat hypercorrectie daardoor onbewust als vermijdingsstrategie kan plaatsvinden.

Tot slot is er nog een andere grammaticalenormschending die regelmatig voorkomt in het gebruik van de Nederlandse taal, maar vanwege de prescriptieve grammatica als ‘incorrect’ wordt aangeleerd in het onderwijs (Hubers et al., 2016). Dit is namelijk dat het betrekkelijk voornaamwoord ‘die’ wordt gebruikt in combinatie met een onzijdig zelfstandig naamwoord (zie voorbeeld 2), in plaats van het juiste betrekkelijk voornaamwoord ‘dat’ (Hubers et al., 2016). Er is dan dus sprake van geslachtsincongruentie tussen het antecedent (‘het meisje’, zie voorbeeld 2) en het betrekkelijk voornaamwoord (‘die’, zie voorbeeld 2). Hoewel deze grammaticalenormschending vaak voorkomt (Stroop, 2011), blijkt er nog geen onderzoek te zijn gedaan de mate waarin men deze normschending herkent. Uit kleinschalig corpusonderzoek van Stroop (2011) blijkt wel dat ‘meisje dat’ in zijn corpus vaker voorkomt (67%), dan ‘meisje die’ (26%) en ‘meisje wat’ (7%). Hetzelfde geldt voor ‘bedrijf dat’ (53%), in vergelijking met ‘bedrijf die’ (21%) en ‘bedrijf wat’ (26%).

2) Het meisje *die* aan tafel zit studeert Nederlands.

Concluderend op bovenstaande besproken literatuur: grammaticale fouten hebben een negatief effect op de geloofwaardigheid van een online nieuwsbericht (Appelman & Bols, 2011), maar ook op de kwaliteit en informatieverschaffing van een nieuwsbericht (Appelman & Schmierbach, 2018). Daarnaast zijn er 3 grammaticalenormschendingen die regelmatig voorkomen in het dagelijkse Nederlandse taalgebruik en die in bovenstaand literatuuroverzicht zijn uitgelicht. Dit zijn 1) de normschending waar ‘als’ wordt gebruikt in een comparatief, in plaats van het correcte ‘dan’; 2) de normschending waar ‘hen’ wordt gebruikt als meewerkend voorwerp, in plaats van het correcte ‘hun’; en 3) de normschending waar ‘die’ wordt gebruikt als betrekkelijk voornaamwoord, in plaats van het correcte ‘dat’.

Ook de normschending ‘hun’ als subject, in plaats van het correct ‘zij’/‘ze’ is besproken, maar omdat de pretest van het onderzoek van Hubers et al. (2016) aangetoond heeft dat slechts 0,5% van de participanten een zin met ‘hun’ als subject als correct beoordeelt en Hubers et al. (2020) aantoonde dat gemiddeld genomen ruim 80% van middelbare-schoolleerlingen kiest voor het correcte ‘zij’ als subject en niet kiest voor ‘hun’, wordt deze normschending binnen dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Men blijkt namelijk vanwege de prescriptieve grammatica zich er goed bewust van te zijn dat deze grammaticalenormschending met ‘hun’ als subject een incorrecte toepassing is.

Een grammaticalenormschending is ook een type grammaticale fout. Vanwege het frequente voorkomen van deze fout in het Nederlandse taalgebruik (Hubers & de Hoop, 2013; Hubers et al., 2016), is het interessant om te onderzoeken of dit type fout ook een effect heeft op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht. Een grammaticalenormschending waar de hypercorrecte vorm ‘hen’ wordt gebruikt als meewerkend voorwerp in plaats van het correcte ‘hun’ blijkt zelfs al te zijn voorgekomen in een nieuwsbericht. Hubers et al. (2020) halen in hun onderzoek namelijk een zin uit een krantenartikel van de Volkskrant aan waarin het hypercorrecte ‘hen’ wordt gebruikt als meewerkend voorwerp en niet het correcte ‘hun’: ‘De coalitiegenoten geloven Zijlstra – mede omdat hij *hen* vertelt dat de voormalige Shell-topman Van der Veer hem steunt.’ (Righton, 2018, p. 9).

Op basis van bovenstaande behandelde literatuur, is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *In hoeverre is er sprake van een effect van de grammaticalenormschendingen als/dan, die/dat, hen/hun in online nieuwsberichten op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van het artikel?* Deze onderzoeksvraag zal aan de hand van een experiment worden onderzocht. In het experiment zullen participanten gemanipuleerde nieuwsberichten te lezen krijgen in de verschillende grammaticalenormschendingen-condities en deze naderhand beoordelen op waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit.

De bijbehorende hypothesen zijn aan de hand van het literatuuronderzoek als volgt opgesteld:

H1: Het gebruik van het hypercorrecte ‘hen’ in contexten waar ‘hun’ correct is, heeft een positief effect op de geloofwaardigheid en kwaliteit van een nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht waarin geen normschending voorkomt.

Het onderzoek van Hubers et al. (2020) toonde aan dat leerlingen de prestigieuze vorm ‘hen’ vaker kozen als meewerkend voorwerp dan de minder prestigieuze, maar correcte vorm ‘hun’. De verwachting is op basis hiervan dan ook dat het gebruik van het prestigieuze hypercorrecte ‘hen’ waar ‘hun’ juist is, zal zorgen voor een positief effect op de geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht.

H2: Het gebruik van de grammaticale normschending ‘als’ in comparatieven heeft een negatief effect op de geloofwaardigheid en kwaliteit van een nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht waarin geen normschending voorkomt.

H3: Het gebruik van de grammaticale normschending ‘die’ als betrekkelijk voornaamwoord in contexten waar ‘dat’ correct is, heeft een negatief effect op de geloofwaardigheid en kwaliteit van een nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht waarin geen normschending voorkomt.

Het onderzoek van Hubers en de Hoop (2013) toonde aan dat ‘als’ voornamelijk in comparatieven van ongelijkheid wordt geuit door laagopgeleiden en door sprekers van een Nederlands dialect. Uit de pretest van het onderzoek van Hubers et al. (2016) bleek daarnaast dat maar liefst 95% van de hoogopgeleiden deze grammaticale norm nooit schenden en dat slechts 25% van de laagopgeleiden ‘als’ gebruikten in comparatieven in plaats van ‘dan’. Op basis hiervan is de verwachting dat het merendeel van de participanten deze grammaticale normschending direct op zal vallen en dat dit dan ook een negatief effect zal hebben op de geloofwaardigheid en kwaliteit van online nieuwsberichten. Dezelfde verwachting staat voor de grammaticale normschending ‘die’ als betrekkelijk voornaamwoord. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de mate waarin men deze normschending opmerkt, maar uit de corpusanalyse van Stroop (2011) blijkt wel dat de correcte vormen ‘het meisje dat’ en ‘het bedrijf dat’ frequenter voorkwamen dan de incorrecte vormen ‘het meisje die’ en ‘het bedrijf die’. Op basis hiervan wordt dan ook verwacht dat men deze grammaticale normschending tevens snel op zal vallen en dat dit wederom een negatief effect zal hebben op de geloofwaardigheid en kwaliteit van online nieuwsberichten.

2. Methode

2.1 Materiaal

Het stimulusmateriaal dat voor dit experiment is gebruikt, waren acht verschillende bestaande nieuwsberichten. Alle acht nieuwsberichten bevatten tussen de 130 en 180 woorden en kwamen uit het jaar 2022. Deze nieuwsberichten zijn gevonden via de Krantenbank LexisNexis door middel van één van de volgende zoektermen: economie, samenleving, nieuwbouw, sport of onderwijs. Er is bewust gekozen om nieuwsberichten te gebruiken met deze neutrale thema's, zodat dit bij de participanten niet hun perceptie van geloofwaardigheid en kwaliteit van de online nieuwsberichten had kunnen beïnvloeden. De berichten waren afkomstig uit verschillende kranten (de Gelderlander, Leeuwarder Courant, de Staphorster, de Volkskrant, Noord-Hollands Dagblad, Tubantia, AD, de Telegraaf). Deze bronnen zijn in het experiment weggelaten, omdat deze mogelijk ook de participanten hun perceptie van geloofwaardigheid en kwaliteit van de online nieuwsberichten had kunnen beïnvloeden. Van elk nieuwsbericht waren er vier verschillende versies. In versie 1 van alle nieuwsberichten werd twee maal de als/dan normschending foutief toegevoegd. In versie 2 van alle nieuwsberichten werd de die/dat normschending twee maal foutief toegevoegd. In versie 3 werd de hen/hun normschending twee maal foutief toegevoegd. Appelman en Bolls (2011) gebruikten in hun experiment nieuwsberichten met ongeveer hetzelfde woordenaantal als in het huidige experiment gebruikt is, namelijk tussen de 130 en 140 woorden. De gemanipuleerde nieuwsberichten uit het experiment van Appelman en Bolls (2011) bevatten 10 grammaticale fouten. In dit experiment bevatten de nieuwsberichten slechts 2 normschendingen, omdat de verwachting is dat normschendingen grotere grammaticale fouten zijn die opvallen, anders dan bijvoorbeeld kleine spellingsfouten. Meer normschendingen toevoegen per nieuwsbericht was waarschijnlijk niet mogelijk geweest en zou de kans dat de participant meteen doorheeft waar er in het experiment naar wordt gekeken, potentieel hebben vergroot. De laatste versie (versie 4) was het originele nieuwsbericht, waarin de 6 correcte tegenhangers van bovengenoemde normschendingen waren toegevoegd. Uiteindelijk waren er van alle 8 nieuwsberichten 4 verschillende versies, wat maakt dat er in totaal 32 verschillende versies waren van nieuwsberichten.

2.2 Participanten

Er is bij dit experiment gebruik gemaakt van een selecte steekproeftrekking, namelijk snowball sampling. De participanten werden gerekruteerd door middel van het online verspreiden van het experiment via WhatsApp, sommige participanten hebben geholpen met

het vinden van andere participanten door het experiment ook weer met anderen via hun eigen kanalen te delen. 50 participanten zijn begonnen met hun deelname aan het experiment. Van deze 50 personen hebben echter 14 personen het experiment niet volledig afgerond. 36 participanten hebben uiteindelijk aan het volledige experiment deelgenomen, waarvan 52,8% vrouwen, 44,4% mannen en 2,8% wilde zijn of haar geslacht liever niet kenbaar maken. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 38,33 ($SD = 19.99$), de jongste participant was 19 en de oudste participant was 84. Het merendeel van de participanten was hoogopgeleid (HBO of WO), namelijk 80,5%. Het overige deel van de participanten (19,5%) had als hoogst genoten opleiding het MBO, het middelbaar onderwijs of iets anders, in dit geval de MULO.

Ook is de participanten gevraagd of ze waarde hechten aan correct Nederlands en zich storen aan taalfouten. 47,2% van de participanten gaf aan dat zij waarde hechten aan het gebruik van correct Nederlands in teksten en 44,4% van de participanten dat zij enorm veel waarde hechten aan het gebruik van correct Nederlands in teksten. Ook gaf 52,8% van de participanten aan dat zij zich storen aan taalfouten in teksten en 27,8% van de participanten dat zij zich enorm storen aan taalfouten in teksten.

2.3 Onderzoeksontwerp

Er is in het experiment gebruik gemaakt van een binnenproefpersoonsontwerp met één onafhankelijke variabele, namelijk het type normschending. Het type normschending had 4 niveaus, namelijk (1) normschending als/dan, (2) normschending die/dat, (3) normschending hen/hun en (4) geen normschendingen. De participanten werden vanwege het binnenproefpersoonsontwerp allemaal aan alle 4 de condities van de onafhankelijke variabele blootgesteld.

2.4 Instrumentatie

2.4.1 Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht

De afhankelijke variabele Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht is gemeten op vijf verschillende schalen, namelijk 'vooringenomenheid' (bias), 'eerlijkheid' (fairness), 'objectiviteit' (objectivity), 'nauwkeurigheid' (accuracy) en 'geloofwaardigheid' (believability). De participanten kregen voor het meten van elk van deze waardes één stelling voorgelegd, die ze vervolgens konden beoordelen op een 5-punts Likertschaal ('volledig oneens' - 'volledig eens'). De stellingen luiden als volgt: 'De tekst is vooringenomen/eerlijk/objectief/nauwkeurig/geloofwaardig'. De manier van het meten van

afhankelijke variabele Geloofwaardigheid is gebaseerd op een schaal gecreëerd door Sundar (1999), zoals gehanteerd in het onderzoek van Appelman en Bolls (2011). Er is gebruik gemaakt van deze methode, omdat uit het onderzoek van Appelman en Bolls (2011) bleek dat dit een betrouwbare schaal was voor het meten van de waargenomen geloofwaardigheid van een artikel.

De betrouwbaarheid van Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht bestaande uit 5 items was onvoldoende: $\alpha = .697$. Echter bleek de Cronbach's Alpha goed te zijn, als één van de items werd verwijderd, namelijk het item 'vooringenomenheid'. Om bovengenoemde reden werd het item 'vooringenomenheid' dan ook verwijderd als onderdeel van de afhankelijke variabele Geloofwaardigheid. Dit leidde ertoe dat de betrouwbaarheid van Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht bestaande uit 4 items goed was: $\alpha = .867$. Het gemiddelde van die vier items is gebruikt als maat voor de Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht, die in de verdere analyses is gebruikt.

2.4.2 Kwaliteit van het online nieuwsbericht

De afhankelijke variabele Kwaliteit van het online nieuwsbericht is gemeten op vier verschillende schalen, namelijk de mate waarin de participant het nieuwsbericht 'samenhangend' (coherent), 'duidelijk' (clear), 'beknopt' (concise) en 'goed geschreven' (well-written) vond. De participanten konden het nieuwsbericht beoordelen op deze vier waardes door middel van een 7-punts Likertschaal ('sterk mee oneens' - 'sterk mee eens'). De manier van het meten van afhankelijke variabele Kwaliteit is gebaseerd op een schaal gecreëerd door Sundar (1999), zoals gehanteerd in het onderzoek van Appelman en Schmierbach (2018). Deze methode is in de experiment gehanteerd, omdat uit het onderzoek van Appelman en Schmierbach (2018) bleek dat dit een betrouwbare schaal was voor het meten van de waargenomen kwaliteit van een artikel.

De betrouwbaarheid van Kwaliteit van het online nieuwsbericht bestaande uit 4 items was goed: $\alpha = .847$. Het gemiddelde van die vier items is gebruikt als maat voor de kwaliteit van het online nieuwsbericht, die in de verdere analyses is gebruikt.

2.5 Procedure

Het experiment is online uitgevoerd door middel van het programma Qualtrics. Na het aanklikken van de link naar het experiment kregen de participanten een pagina met informatie

over het onderzoek. De participant werd verwelkomd en kreeg een korte instructie. Om daadwerkelijk te kunnen starten met deelname aan het onderzoek, moest de participant actief toestemming geven dat hun gegevens gebruikt mochten worden voor wetenschappelijk onderzoek.

Na de verwelkoming, de instructie en de bevestiging dat de participant zijn/haar gegevens gebruikt mochten worden voor het onderzoek, begon het experiment met een drietal demografische vragen, namelijk een vraag naar de hoogst genoten opleiding van de participant, de leeftijd en het geslacht van de participant. Na het beantwoorden van deze vragen, werd er aangegeven dat de participant een nieuwsbericht te zien zou krijgen. Ook werd benoemd dat wanneer de participant na het lezen van het nieuwsbericht door zou gaan naar de volgende pagina, het niet meer mogelijk was terug te gaan naar het betreffende nieuwsbericht. Nadat de participant de kans had gekregen om het nieuwsbericht te lezen, konden zij doorklikken naar een volgend scherm waar ze de vraag kregen de gelezen tekst op vijf beweringen te beoordelen (voor het meten van de Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht). Na het afronden van het beoordelen van deze beweringen, kon de participant doorklikken naar een nieuwe pagina waar gevraagd werd om het nieuwsbericht op nog vier andere beweringen te beoordelen (voor het meten van de Kwaliteit van het online nieuwsbericht). Elke participant is blootgesteld aan twee nieuwsberichten per conditie, twee artikelen bij de conditie normschending als/dan, twee artikelen bij de normschending die/dat, twee artikelen bij de normschending hen/hun en twee artikelen zonder normschendingen (met de correcte tegenhangers van de normschendingen). Elke participant kreeg dus in totaal acht nieuwsberichten te lezen en na elk nieuwsbericht werden bovengenoemde vragen gesteld. De nieuwsberichten zijn random aan de participanten toegewezen.

Na het lezen van de acht nieuwsberichten en het beantwoorden van de bijbehorende vragen, kreeg de participant twee stellingen. De ene stelling toetste de mate waarin de participant waarde hecht aan correct Nederlands, namelijk 'Ik hecht waarde aan correct Nederlands.' ('volledig oneens' - 'volledig eens'). De andere stelling toetste de mate waarin de participant zich stoort aan taalfouten in teksten, namelijk 'Ik stoort mij aan taalfouten in teksten.' ('volledig oneens' - 'volledig eens').

Tot slot kreeg de participant nog 10 zinnen voorgelegd en werd hem/haar gevraagd om de zin te beoordelen op correcte of incorrecte hantering van grammatica. De participant kreeg één zin met de als/dan normschending, één zin met de die/dat normschending en twee zinnen met de hen/hun normschending. Ook kreeg de participant één zin met de correcte tegenhanger van de als/dan normschending en één zin met de correcte tegenhanger van de die/dat

normschending. Naast deze 6 zinnen, waren er 4 zinnen die ook grammaticaal correct of incorrect konden zijn. Deze 4 zinnen bevatten geen normschending of correcte tegenhangers van een normschending, maar konden eventueel wel een andere grammaticale fout bevatten. Van de 10 zinnen in totaal, waren 5 zinnen grammaticaal correct en 5 zinnen grammaticaal incorrect (zie Bijlage 2).

De procedure was in principe voor iedere participant gelijk, ze zijn alleen blootgesteld aan verschillende versies van nieuwsberichten. Er waren namelijk 4 verschillende moederlijsten, waarover de verschillende versies van de nieuwsberichten verdeeld zijn. Per moederlijst waren er uiteindelijk 4 verschillende sublijsten, waarover de volgorde van de toegewezen versies van de nieuwsberichten random verdeeld waren. De participanten kregen random één van de 16 sublijsten toegewezen in het experiment.

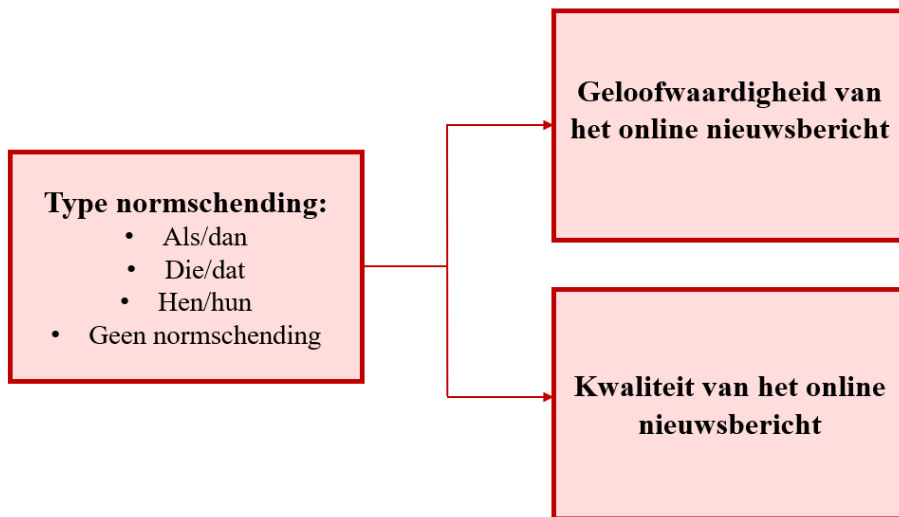
Gemiddeld hebben de participanten - los van één participant die ruim 19 uur over het experiment heeft gedaan en één participant die er bijna 2 uur over heeft gedaan – 21 minuten en 40 seconden ($SD = 10.93$) gedaan over hun deelname aan het experiment.

2.6 Statistische toetsing

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, is er gebruik gemaakt van de Repeated Measures ANOVA. Er was sprake van één onafhankelijke variabele, namelijk de Type normschending. Dit is een nominale variabele, bestaande uit vier verschillende niveaus, namelijk als/dan, die/dat, hen/hun en geen normschending. Verder was er sprake van twee afhankelijke variabelen, namelijk de Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht en de Kwaliteit van het online nieuwsbericht. Dit waren allebei variabelen van intervalniveau. Voor een grafische weergave van de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabelen zie Figuur 1. Omdat het experiment twee afhankelijke variabelen betrof, is de Repeated Measures ANOVA twee maal uitgevoerd, één keer voor elke variabele.

Figuur 1. *Analysemodel*

Onafhankelijke variabele

Afhankelijke variabelen

3. Resultaten

Tabel 1 laat de gemiddelden en de standaarddeviaties per conditie zien voor de afhankelijke variabelen Geloofwaardigheid en Kwaliteit. De gemiddelden van de verschillende condities voor de gemeten geloofwaardigheid en kwaliteit liggen dicht bij elkaar, maar er zijn wel kleine verschillen te zien. De verwachting op basis van Hypothese 1, is dat het gebruik van het hypercorrecte ‘hen’ waar ‘hun’ correct is, zou leiden tot een waargenomen geloofwaardiger en kwalitatief beter nieuwsbericht ten opzichte van een nieuwsbericht waar geen normschending in voorkomt. De conditie ‘hen/hun normschending’ scoort gemiddeld hoger op Geloofwaardigheid ($M = 3.56, SD = .61$) en Kwaliteit ($M = 4.87, SD = .88$), dan de conditie ‘geen normschending’ scoort op Geloofwaardigheid ($M = 3.47, SD = .50$) en Kwaliteit ($M = 4.67, SD = 1.17$). De verwachting op basis van Hypothese 2, is dat het gebruik van ‘als’ in comparatieven waar ‘dan’ correct is, zou leiden tot een waargenomen minder geloofwaardig en minder kwalitatief nieuwsbericht ten opzichte van een nieuwsbericht waar geen normschending in voorkomt. De conditie ‘als/dan normschending’ scoort gemiddeld lager op Geloofwaardigheid ($M = 3.36, SD = .57$) en Kwaliteit ($M = 4.41, SD = 1.06$), dan de conditie ‘geen normschending’. Ook Hypothese 3 stelt dat het gebruik van ‘die’ als betrekkelijk voornaamwoord waar ‘dat’ correct is, zou leiden tot een waargenomen minder geloofwaardig en minder kwalitatief nieuwsbericht ten opzichte van een nieuwsbericht waar geen normschending in voorkomt. De conditie ‘die/dat normschending’ scoort gemiddeld lager op Geloofwaardigheid ($M = 3.30, SD = .60$) en Kwaliteit ($M = 4.47, SD = .94$), dan de conditie ‘geen normschending’. Om erachter te komen of bovengenoemde verschillen daadwerkelijk significant zijn, is er een Repeated Measures ANOVA uitgevoerd.

Tabel 1. *Geloofwaardigheid en Kwaliteit: Gemiddelden en Standaarddeviaties per conditie*

	Geloofwaardigheid		Kwaliteit	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Conditie 1: Als/dan Normschending	3.36	.57	4.41	1.06
Conditie 2: Hen/hun Normschending	3.56	.61	4.87	.88
Conditie 3: Die/dat Normschending	3.30	.60	4.47	.94
Conditie 4: Geen Normschending	3.47	.50	4.67	1.17

Geloofwaardigheid van het online nieuwsbericht

Om te meten of het Type normschending een significant effect heeft op de geloofwaardigheid van een online nieuwsbericht, is er een Repeated Measures ANOVA uitgevoerd. Aan de assumptie van sphericiteit is voldaan ($W(5) = .751, p = .086$). Uit de Repeated Measures ANOVA voor Geloofwaardigheid blijkt dat het Type normschending geen significant effect heeft op de geloofwaardigheid van een online nieuwsbericht ($F(3, 105) = 1,78, p = .156$).

Kwaliteit van het online nieuwsbericht

Om te meten of het Type normschending een significant effect heeft op de kwaliteit van een online nieuwsbericht, is er een Repeated Measures ANOVA uitgevoerd. Aan de assumptie van sphericiteit is niet voldaan ($W(5) = .719, p = .049$), daarom is er een Greenhouse-Geisser Correctie toegepast op het aantal vrijheidsgraden. Uit de Repeated Measures ANOVA voor Kwaliteit blijkt dat het Type normschending geen significant effect heeft op de kwaliteit van een online nieuwsbericht ($F(2.48, 86.86) = 1,78, p = .166$).

Begrip van grammatica Nederlandse taal

De participanten kregen afsluitend 10 zinnen voorgelegd (zie Bijlage 2). Er werd ze gevraagd om deze zinnen te beoordelen op of ze grammaticaal correct of incorrect waren. De participanten ($N = 36$) hebben gemiddeld 80,3% ($SD = 10.82$) van de zinnen juist beoordeeld. De participanten die de laagste score hadden wat betreft het juist beoordelen van de zinnen, hadden 60% van de zinnen juist beoordeeld op of deze grammaticaal correct of incorrect waren. De participanten die de hoogste score hadden wat betreft het juist beoordelen van de zinnen, hadden 100% van de zinnen juist beoordeeld op of deze grammaticaal correct of incorrect waren. De zin waarin de ‘als/dan normschending’ voorkwam (hierin werd ‘als’ dus gebruikt in een comparatief, in plaats van het correct ‘dan’), werd door 94,4% van de participanten als incorrect beoordeeld. De meeste participanten merkten in dit geval dus op door dat de zin grammaticaal incorrect was. Ook de zin waarin de ‘die/dat normschending’ voorkwam, ontging het incorrecte gebruik van het betreffende voornaamwoord ‘die’ in plaats van het correcte ‘dat’ de participanten niet. Alle participanten (100%) hadden door dat deze zin incorrect was. De zin waarin ‘hen’ als meewerkend voorwerp werd gebruikt, terwijl ‘hun’ grammaticaal correct is, werd door de participanten relatief vaak niet opgemerkt. 55,6% van de participanten bleken deze zin als correct te beoordelen, terwijl maar 44,4% van de participanten de zin als incorrect beoordeelden (het correcte antwoord).

4. Conclusie en Discussie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in of de grammaticalenormschendingen ‘als’/‘dan’, ‘die’/‘dat’ en ‘hen’/ ‘hun’ een effect hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht. De verwachting geformuleerd in hypothese 1, was dat het gebruik van het hypercorrecte ‘hen’ in contexten waar ‘hun’ correct is, een positief effect zou hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht zonder normschendingen. Deze hypothese wordt in dit experiment niet bevestigd, maar de ‘hen/hun normschending’-conditie scoort wel hoger op de geloofwaardigheid en kwaliteit in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. De verwachting op basis van de literatuur was dat er wel een positief effect zou zijn van de ‘hen/hun normschending’-conditie in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie.

Hubers et al. (2020) geven namelijk aan dat gemiddeld ruim 80% procent van de middelbare schoolleerlingen kiezen voor het prestigieuze ‘hen’ als meewerkend voorwerp, terwijl ‘hun’ correct is. Het zou daarom te verwachten zijn dat men het gebruik van ‘hen’ waardeert in een tekst en dat dit vervolgens zou zorgen voor een positief effect op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. Een verklaring voor dat er geen effect is gevonden van de ‘hen/hun normschending’ in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie, zou kunnen zijn dat de participanten van dit onderzoek uitermate goed zijn in het volgen van de regels van de prescriptieve grammatica en dus goed weten dat ‘hun’ moet worden gebruikt als meewerkend voorwerp en dit ook goed herkennen. Uit de taaltoets bleek echter dat de participanten een zin waar ‘hen’ wordt gebruikt als meewerkend voorwerp, terwijl ‘hun’ correct is, vaker als correct beoordeelden (55,6%). Het was in dit onderzoek dus niet het geval dat de participanten zich er extreem goed bewust van waren dat ‘hun’ als meewerkend voorwerp moet worden gebruikt. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de participanten van dit onderzoek gemiddeld lager opgeleid waren en daarom niet eerder geneigd zijn om de prestigieuze vorm ‘hen’ te kiezen als meewerkend voorwerp, maar eerder ‘hun’ kiezen. Onderzoek van Hubers et al. (2020) toonde namelijk aan dat 51% van de laagopgeleiden (vmbo-t-leerlingen) kozen voor het correcte ‘hun’ als meewerkend voorwerp, terwijl maar 37% van de hoogopgeleiden (vwo-leerlingen) dit kozen. Dit is echter geen mogelijke verklaring, aangezien 80,5% van de participanten hoogopgeleid zijn.

De verwachting geformuleerd in hypothese 2, was dat het gebruik van ‘als’ in comparatieven een negatief effect zou hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en

kwaliteit van een online nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht zonder grammaticalenormschendingen. Deze hypothese wordt in dit onderzoek tevens niet bevestigd, maar de ‘als/dan normschending’-conditie scoort wel lager op de geloofwaardigheid en kwaliteit in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. De verwachting op basis van de literatuur was dat er wel een negatief effect zou kunnen worden vastgesteld van de ‘als/dan normschending’-conditie in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. Uit de corpusanalyse (als pretest) van onderzoek van Hubers et al. (2016) bleek dat nagenoeg 95% van de hoogopgeleiden de ‘als/dan grammaticalenormschending’ nooit uitte. Het zou daarom te verwachten zijn dat het gebruik van ‘als’ in comparatieven direct opvalt, men dit markeert als een schending van de prescriptieve grammatica en dit vervolgens een negatief effect heeft op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. Aangezien 80,5% participanten (zoals hierboven al aangegeven) hoogopgeleiden waren, is de verwachting dat deze normschending niet onopgemerkt blijft. De taaltoets bevestigt ook dat de participanten de ‘als/dan normschending’ goed herkenden. De zin waarin ‘als’ stond in een comparatief in plaats van het correcte ‘dan’, werd namelijk door 94,4% als incorrect beoordeeld. Dit verklaart opnieuw niet waarom hypothese 2 in dit onderzoek niet bevestigd kon worden.

De verwachting geformuleerd in hypothese 3, was dat het gebruik van ‘die’ als betrekkelijk voornaamwoord waar ‘dat’ correct is, ook een negatief effect zou hebben op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht in vergelijking met een nieuwsbericht zonder grammaticalenormschendingen. Deze hypothese wordt in dit onderzoek niet bevestigd, maar de ‘die/dat normschending’-conditie scoort wel lager op de geloofwaardigheid en kwaliteit in vergelijking met de ‘geen normschending’-conditie. De corpusanalyse van Stroop (2011) toonde aan dat de correcte uitingen ‘het meisje dat’ en ‘het bedrijf dat’ frequenter voorkwamen dan de incorrecte uitingen ‘het meisje die’ en ‘het bedrijf die’. De verwachting was op basis hiervan dat men de incorrecte uitingen zou herkennen als een schending van de prescriptieve grammatica. De taaltoets bevestigt dat de participanten deze grammaticale normschending goed herkenden. Maar liefst 100% van de participanten beoordeelden de zin met ‘die’ als betrekkelijk voornaamwoord in plaats van het correcte ‘dat’ als incorrect. Dit verklaart tevens niet waarom hypothese 3 in dit onderzoek niet kon worden bevestigd.

Kortom, er moet dus een andere reden zijn die verklaart waarom de hypothesen in dit experiment niet bevestigd konden worden. Het zou kunnen dat twee grammaticalenormschendingen per nieuwsbericht gewoonweg niet genoeg fouten waren om

een effect te vinden. Appelman en Bolls (2011) hadden 10 grammaticale fouten per nieuwsbericht en deze nieuwsberichten waren gemiddeld ongeveer even lang (135 woorden) als de nieuwsberichten in dit experiment (150 woorden). Appelman en Schmierbach (2018) hadden nieuwsberichten met een gemiddelde lengte van 445 woorden en ontdekten dat er veel fouten - namelijk 30 grammaticale fouten - in een nieuwsbericht nodig waren om een effect op de geloofwaardigheid en kwaliteit te vinden. Grammaticalenormschendingen waren mogelijk zelfs toch grammaticale fouten die niet meer of minder opvallen dan bijvoorbeeld een spellingsfout.

Concluderend, er zijn in het huidige onderzoek geen verschillen gevonden tussen de normschendingen-condities. Er is dan ook geen effect vastgesteld van de grammaticalenormschendingen op de waargenomen geloofwaardigheid en kwaliteit van een online nieuwsbericht.

5. Referenties

- Appelman, A., & Bolls, P. (2011). Article recall, credibility lower with grammar errors. *Newspaper Research Journal*, 32(2), 50-62.
- Appelman, A., & Schmierbach, M. (2018). Make No Mistake? Exploring Cognitive and Perceptual Effects of Grammatical Errors in News Articles. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 95(4), pp. 930-947. DOI: 10.1177/1077699017736040
- Cassidy, W. P. (2007). Online News Credibility: An Examination of the Perceptions of Newspaper Journalists. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 12, Issue 2, Pages 478–498, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00334.x>
- CBS. (2021, 15 oktober). *Internetgebruik van huishoudens en personen - ICT, kennis en economie 2021*. Internetgebruik van huishoudens en personen - ICT, kennis en economie 2021 | CBS. Geraadpleegd op 8 april 2022, van <https://longreads.cbs.nl/ict-kennis-en-economie-2021/internetgebruik-van-huishoudens-en-personen/>
- de Hoop, H. (2020). Het verlies van een persoonlijk voornaamwoord: waarom hun straks geen hun meer zeggen. *Nederlandse Taalkunde*, 25(2), 355–362. <https://doi.org/10.5117/nedtaa2020.2-3.018.deho>
- Hubers, F., & de Hoop, H. (2013). The effect of prescriptivism on comparative markers in spoken Dutch. *Linguist. Netherlands* 2013, 89–101. doi: 10.1075/avt.30.07hub
- Hubers, F., Trompenaars, T., Collin, S., de Schepper, K., & de Hoop, H. (2020). Hypercorrection as a by-product of education. *Applied Linguistics*, 41(4), 552–574. <https://doi.org/10.1093/applin/amz001>
- Hubers, F., Snijders, T. M., & De Hoop, H. (2016). How the brain processes violations of the grammatical norm: An fMRI study. *Brain and Language*, 163, 22-31. doi:10.1016/j.bandl.2016.08.006.

- Lindgaard, G., Fernandes, G., Dudek, C., & Brown, J. (2006). Attention web designers: You have 50 milliseconds to make a good first impression!. *Behaviour and Information Technology*, 25(2), 115–126. <https://doi.org/10.1080/01449290500330448>
- Oostdijk, N. H. J. (2000). The Spoken Dutch Corpus Project. *ELRA Newsletter*, 5(2), 4–8.
- Pidikiti, S., Zhang, J. S., Han, R., Lehman, T., Lv, Q., & Mishra, S. (2020). Understanding How Readers Determine the Legitimacy of Online News Articles in the Era of Fake News. In *2020 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM)*. 768-775. doi: 10.1109/ASONAM49781.2020.9381451.
- Righton, N. (2018, February 17). Een minister met een groot geheim. *De Volkskrant*, 6-9.
- S. Shyam Sundar (1999), “Exploring receivers’ criteria for perception of print and online news,” *Journalism & Mass Communication Quarterly* 76, no. 2 (Spring 1999): 373-386.
- Shu, K., Sliva, A., Wang, S., Tang, J., & Liu., H. (2017). Fake News Detection on Social Media: A Data Mining Perspective. *SIGKDD Explor. Newsl.* 19,1 , 22–36. <https://doi.org/10.1145/3137597.3137600>
- Stroop, J. (2011). De lange arm van de grammatici. In Z. Hrnčířová, E. Krol, K. Mercks, J. Pekelder, & J. Ultzen (Eds.), *Praagse perspectieven 7: handelingen van het colloquium van de sectie Nederlands van de Karelsuniversiteit te Praag op donderdag 24 en vrijdag 25 maart 2011* (pp. 137–153). Amsterdam: Universitaire Pers.
- Wobbrock, J.O., Hattatoglu, L., Hsu, A.K., Burger, M.A., & Magee, M.J. (2021). The Goldilocks zone: young adults’ credibility perceptions of online news articles based on visual appearance. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 27:1-2, 51-96, DOI: 10.1080/13614568.2021.1889690
- Worthington, A. K., Nussbaum, J.F. & Parrott, R.L. (2015). “Organizational Credibility: The Role of Issue Involvement, Value-Relevant Involvement, Elaboration, Author Credibility, Message Quality, and Message Effectiveness in Persuasive Messages from

Public Health Advocacy Organizations.” *Communication Research Reports* 32 (3): 199–207.

Zhang, A.X., Ranganathan, A., Metz, S.E., Appling, S., Sehat, C.M., Gilmore, N., Adams, N.B., Vincent, E., Lee, J., Robbins, M., Bice, E.M., Hawke, S., Karger, D.R., & Mina, A.X. (2018). A Structured Response to Misinformation: Defining and Annotating Credibility Indicators in News Articles. *Companion Proceedings of The Web Conference 2018*. April 23–27, 2018, Lyon, France.

<https://doi.org/10.1145/3184558.3188731>

6. Bijlagen

Bijlage 1: Checklist voor ethische toetsing

Checklist ETC-GW (versie 1.6, november 2020)

U vult de vragen in door bij het gekozen antwoord te klikken op het vierkantje

Na klikken verschijnt er in dit vierkantje een kruis

1. Is een zorginstelling bij het onderzoeksplan betrokken?

Toelichting: dit is het geval als één van de situaties a/b/c hierna van toepassing is op het voorgenomen onderzoek.

- A. één of meer medewerkers van een zorginstelling is bij het onderzoek betrokken als opdrachtgever of verrichter/uitvoerder
- B. het onderzoek vindt plaats binnen de muren van de zorginstelling, en dient naar de aard van het onderzoek normaliter niet buiten de muren van de zorginstelling plaats te vinden
- C. aan het onderzoek nemen patiënten/cliënten van de zorginstelling (in de hoedanigheid van behandeling) deel
  - Nee → doorgaan met vragenlijst
  - Ja → Heeft een Medisch-Ethische Toetsingscommissie geoordeeld dat het geplande onderzoek niet WMO-plichtig is?
    - Ja → doorgaan met vragenlijst
    - Nee → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#) → einde checklist

2. Wensen subsidiegevers toetsing van het onderzoeksplan door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#) → einde checklist

3. Is er sprake van een [medisch-wetenschappelijk onderzoek dat mogelijk risico's met zich meebrengt](#) voor de deelnemende persoon?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#) → einde checklist

Standaard-onderzoeksmethode

4. Valt de methode van het beoogde onderzoek onder een van de [beschreven standaardonderzoeken](#) van de FdL of FFTR?

- Ja → 4, Standaard experimenteel onderzoek naar taalkundige oordelen over spraak/taalfragmenten
→ doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist

Deelnemende personen

5. Gaat het bij het voorgenomen onderzoek om een gezonde populatie?

- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

6. Is er sprake van onderzoek bij minderjarigen (<16 jaar) of bij wilsonbekwamen?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

Aard van het onderzoek

7. Wordt er een methode gebruikt die het mogelijk maakt bij toeval een bevinding te doen waarvan de deelnemende persoon op de hoogte zou moeten worden gesteld?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

8. Worden deelnemende personen aan handelingen onderworpen of worden aan de deelnemende personen bepaalde gedragswijzen opgelegd die ongerief kunnen inhouden?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

9. Zijn de in te schatten risico's verbonden aan het onderzoek minimaal?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

10. Wordt er een andere vergoeding geboden aan de deelnemende personen dan gebruikelijk?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

11. Indien er [misleiding](#) plaatsvindt, voldoet de procedure dan aan de eisen zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

12. Wordt voldaan aan de standaardregels in verband met [anonimiteit en privacy](#) zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

Afname van het onderzoek

13. Wordt het onderzoek bij een externe instelling (bijv. school, ziekenhuis) uitgevoerd?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Heeft/krijgt u schriftelijke toestemming van deze instelling?
  - Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
  - Ja → doorgaan met vragenlijst

14. Is er een aanspreekpunt waar deelnemende personen terecht kunnen met vragen over het onderzoek en worden zij hiervan op de hoogte gesteld?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

15. Wordt aan deelnemende personen duidelijk waar klachten over deelname aan het onderzoek kunnen worden geuit en hoe deze behandeld zullen worden?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

16. Zijn de deelnemende personen volledig vrij om deel te nemen aan het onderzoek, en om hiermee op elk moment te stoppen wanneer zij dat willen, om welke reden dan ook?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

17. Worden deelnemende personen voorafgaand aan deelname voorgelicht over doel, aard en duur, risico's en bezwaren van de studie? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

18. Tekenende deelnemende personen en/of hun vertegenwoordigers voor toestemming deelname aan onderzoek? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

Ja → **checklist afgerond**

Als u de ingevulde resultaten wilt vastleggen, kunt u het ingevulde bestand opslaan.

Als u een goedkeuring van de ETC-GW nodig hebt wegens de vereiste van een tijdschriftredactie of een subsidieverstrekker, zult u de formele toetsprocedure van de ETC-GW moeten doorlopen.

Bijlage 2: Zinnen ter beoordeling correcte of incorrecte toepassing van grammatica

1. Ik heb sowieso niet genoeg geld voor een vakantie in het buitenland. (Correct)
2. Hij gaf hen het boek. (Incorrect)
3. Ik ga naar het evenement die vandaag in de stad is. (Incorrect)
4. Vanavond ga ik bij mijn vader op bezoek. (Correct)
5. Ik zit in een bus die over de weg heen slingert. (Correct)
6. Dit gouden horloge is veel geld waard. (Correct)
7. Ik heb teveel gegeten. (Incorrect)
8. Margriet is groter dan Piet. (Correct)
9. De genodigde gaf het cadeau aan hun. (Incorrect)
10. In Nederland zijn mensen directer als in België. (Incorrect)

Bijlage 3: Verklaring geen fraude en plagiaat

Onderteken dit *Verklaring geen fraude en plagiaat formulier* en voeg dit formulier als laatste bijlage toe aan de eindversie van de bachelorscriptie die wordt ingeleverd bij de eerste begeleider.

Ondergetekende

[Voornaam, achternaam en studentnummer],

Julia, Muller, s1010101

Bachelorstudent Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen, verklaart met ondertekening van dit formulier het volgende:

- a. Ik verklaar hiermee dat ik kennis heb genomen van de facultaire handleiding (<https://www.ru.nl/letteren/stip/regels-richtlijnen/richtlijnen/fraude-plagiaat/>) en van artikel 16 “Fraude en plagiaat” in de Onderwijs- en Examenregeling voor de BAopleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen.
- b. Ik verklaar tevens dat ik alleen teksten heb ingeleverd die ik in eigen woorden geschreven heb en dat ik daarin de regels heb toegepast van het citeren, parafraseren en verwijzen volgens het Vademecum Rapporteren.
- c. Ik verklaar hiermee ook dat ik geen teksten heb ingeleverd die ik reeds ingeleverd heb in het kader van de tentaminering van een ander examenonderdeel van deze of een andere opleiding zonder uitdrukkelijke toestemming van mijn scriptiebegeleider.
- d. Ik verklaar dat ik de onderzoeksdata, of mijn onderdeel daarvan, die zijn beschreven in de BA-scriptie daadwerkelijk empirisch heb verkregen en op een wetenschappelijk verantwoordelijke manier heb verwerkt.

Plaats + datum: Nijmegen, 12/06/2022

Handtekening:

